

DN Debatt. ”Att demonstrera vid tangentbordet duger inte”

Uppdaterad 20:02 Publicerad 20:00

2004–2005 pågick demonstrationer och protesttåg under månader runt om i Sverige. Som mest var det över 30 000 personer som samtidigt, i olika städer, marscherade, skriver artikelförfattarna. (Bild från Stockholm 2005)

Foto: Magnus Hallgren

DN DEBATT.

Dörrar har öppnats och dörrar har stängts i svensk asylpolitik genom åren. Restriktioner infördes efter 1990-talets Balkankrig, efter flyktingvågen 2015 och så även i dag. Men folklig mobilisering kan få pendeln att svänga. Då krävs dock modiga frontfigurer och medborgare som går ut på gatorna, skriver forskarna Livia Johannesson och Noomi Weinryb.

Få ut mer av DN som inloggad

Du vet väl att du kan skapa ett gratiskonto på DN? Som inloggad kan du ta del av flera smarta funktioner.

- ✓ Följ dina intressen
- ✓ Nyhetsbrev

Logga in

Skapa konto gratis

Svensk asylpolitik pendlar mellan perioder av solidaritet och perioder av restriktivitet som formas av skiftande politiska

majoriteter, av krig i omvärlden och av opinionens svängningar. Det som inte förändras är människors behov att korsa gränser och söka skydd enligt flyktingkonventionen.

Forskning visar att när politiken stramas åt efter perioder av större flyktingmottagande upprepas samma mönster. Människor som redan befinner sig i Sverige, och som ofta har hunnit rota sig, skaffat vänner och arbete, blir bräckor i ett system som framstår som ineffektivt, rättsosäkert och i många fall inhumant.

● **Ineffektivt** – därför att samhället först investerar i boende, utbildning och vård, för att därefter utvisa människor som under flera år levt här.

● **Rättsosäkert** – därför att personer som själva bedömt att de måste fly sitt hemland får olika besked under processens gång eller helt nekas skydd.

● **Inhumant** – därför att nya, mer restriktiva, regler får förödande konsekvenser för människor som hunnit skapa sig ett liv i Sverige.

Nu sker det igen, när den nuvarande regeringen inför aldrig förut skådade restriktioner inom asylpolitiken

Så var det efter 1990-talets krig på Balkan, då regeringen svängde mot en restriktiv asylpolitik som ledde till avslag och utvisningar av barn och deras familjer. Så var det efter flyktingvågen 2015, när regeringen återigen lade om kursen från generös till restriktiv politik och många asylansökningar fick avslag. Och nu sker det igen, när den nuvarande regeringen inför aldrig förut skådade restriktioner inom asylpolitiken.

Men historien visar också något annat.

Åren 2004–2005 skedde en enorm mobilisering i solidaritet med asylsökande genom Påskuppropet och Flyktingamnesti 2005. Genom demonstrationer, namninsamlingar, kulturevenemang, informationskampanjer och protester fick slutligen cirka 17 300 personer, främst barnfamiljer som länge levt gömda, stanna i Sverige.

Sittstrejk 2017. Foto: Lisa Mattisson

Åren 2016–2017 organiserade ensamkommande ungdomar tillsammans med civilsamhället protester mot utvisningarna som kulminerade i en sittstrejk i centrala Stockholm. Resultatet blev den tillfälliga gymnasielagen som, trots juridiska brister, innebar att omkring 7 800 unga fick uppehållstillstånd.

Forskning om [politiska protester](#) för migranternas rättigheter i Sverige [visar att](#) en folklig mobilisering [kan få genomslag](#) under dessa förutsättningar:

1. Tydliga frontfigurer. 2004–2005 var ärkebiskop KG Hammar en samlande röst med moralisk tyngd som ledde protesterna. 2016–2017 bar ungdomar med egen erfarenhet av att fly undan förtryck i

Afghanistanrörelsen. Karisma och legitimitet i offentligheten spelar roll när opinion ska flyttas och makthavare ska lyssna.

2. Etablerade organisationer med befintlig infrastruktur. 2004–2005 kanaliseras protesterna genom Svenska kyrkan och andra trossamfund såväl som genom ett brett nätverk av

civilsamhällesorganisationer. Exempelvis låg namnlistor framme i kyrkor över hela landet efter söndagspredikningarna, vilket resulterade i 160 000 namnunderskrifter till stöd för flyktingamnestin.

Partipolitiska låsningar tonades ned; frågan gjordes till en moralisk angelägenhet

3. Ett humanistiskt budskap. 2004–2005 handlade kravet om amnesti för barnfamiljer och andra som bott länge i Sverige. Argumentationen vilade på medmänsklighet och på kritik mot ett ineffektivt och illa fungerande system, där Utlänningsnämnden fick stå som syndabock. Partipolitiska låsningar tonades ned; frågan gjordes till en moralisk angelägenhet.

4. Blocköverskridande politiskt tryck. När mindre riksdagspartier enas och pressar de större förändras maktbalansen i riksdagen och inom regeringen. 2004–2005 hamnade de stora partierna i en obekväm position när deras traditionella samarbetspartners tillsammans drev på för förändring av systemet.

Amnestiuppgörelsen 2005 och gymnasielagen 2017 visar att politiska kompromisser är möjliga, även utan uppenbar majoritet i riksdagen

5. Modiga politiker. Det behövs inte många, men några inom de mindre partierna som vågar utmana den egna partilinjen och formulera kreativa och konkreta lösningar för att mildra de mest orimliga konsekvenserna av den restriktiva politiken.

Amnestiuppgörelsen 2005 och gymnasielagen 2017 visar att politiska kompromisser är möjliga, även utan uppenbar majoritet i riksdagen.

6. Människor som protesterar i det offentliga rummet. 2004–2005 pågick demonstrationer och protesttåg under månader runt om i Sverige. Som mest var det över 30 000 personer som samtidigt, i olika städer, marscherade för en humanare asylpolitik. 2016–2017 var stödet för de ensamkommande ungdomarna stort i sociala medier, men de som sov utomhus under sittstrejken vittnar om hur ensamt det ibland kunde kännas. Digital sympati ersätter inte fysisk närvaro när opinion ska påverkas.

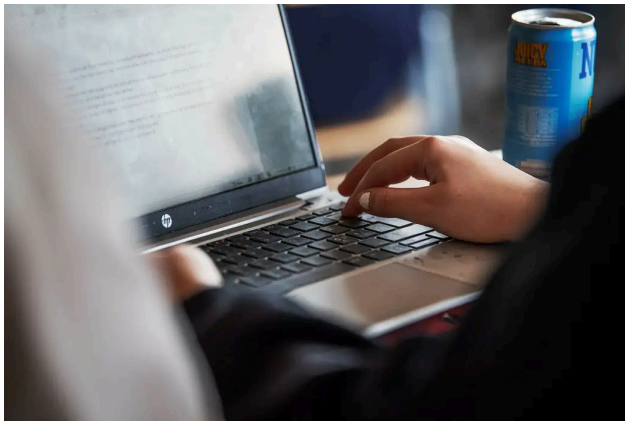

Foto: Viktoria Bank/TT

7. Uthållighet. Den folkliga mobiliseringen 2004–2005 pågick i över ett år. 2016–2017 användes en rad strategier parallellt och under lång tid. Politisk förändring kräver att politiker, organisationer och enskilda orkar hålla frågan levande och fortsätter att komma med kreativa politiska lösningar. 2004–2005 kom till slut lösningen efter lång kamp under regeringens budgetförhandlingar med stödpartierna.

Forskning om mobilisering för migranternas rättigheter i Sverige visar alltså att om de mest långtgående och inhumana konsekvenserna av dagens politik ska kunna mildras krävs att trossamfund och övrigt civilsamhälle åter kliver fram. Att politiker inom de partier som nu uttrycker oro vågar omsätta ord i handling. Att vanliga människor engagerar sig bortom solidaritetsyttringar på sociala medier, och går ut på gator och torg för att visa att medmänsklighet inte är ett förhandlingsbart värde.

Historien visar att förändring är möjlig.

Läs fler artiklar från [DN Debatt](#):

Kunskapsverket: "[Så går integrationen i Sverige just nu](#)"

KD:s Alice Teodorescu Måwe, Ebba Busch och Magnus Berntsson: "[Vi har varit naiva och fega inför hotet från islamism](#)"

Text

Livia Johannesson, forskare om migration och offentlig förvaltning, docent vid Göteborgs universitet

Noomi Weinryb, forskare om civilsamhälle och organisering, docent vid Södertörns högskola